

Poruka čitaocu

Krajem 20-og i početkom 21-og stoljeća u sferi političkih nauka našu civilizaciju karakteriše sve snažnija i plodotvornija fundamentalna promjena smisla, naučnoistraživačkog puta i cilja političke nauke kao naučne discipline. Ona se najeksplicitnije ogleda u sve revolutivnijem napuštanju dokazivanja i opravdavanja neophodnosti upotrebe prisile, raznih vidova nasilja, pa, čak, i ubijanja ljudi po sili protekcionističkih državnih zakona, raznih vidova nasrtaja na život i rata, sve s opravdanjem zaštite pojedinaca, kolektiva i društava od ugrožavanja njihove slobode, pravde i jednakosti. Ta promjena dolazi u smislu sve sveobuhvatnijeg shvatanja u pojedincu i ljudskom rodu uopšte da se sve vrste zaštite čovjeka, sve vrste sukoba među ljudima i između njihovih zajednica mogu rješavati u svakom društvu na principima nenasilja i neubijanja, kao osnovnih humanih postulata u međuljudskim odnosima. Prije svega zbog toga što nasilje i ubijanje u suštini sadrže paradigmu ugrožavanja i uništavanja života na našoj planeti i vječitog održavanja mržnje, uzroka za sukobe i razorne kataklizme u veoma umnom ljudskom rodu. S druge strane, otuda otkuda dolazi blagodetna svjetlost civilizacije, neubijanje se pojavljuje kao najhumanija društvena forma poštovanja i slavljenja života i vječite sigurnosti pojedinca i cjelokupnog ljudskog roda. Nazirala se i ranije, ali veoma snažno nadire u ovom vremenu, u kojem sadašnje generacije ljudi traže načina za preživljavanje i stvaranje novih ljudskih društava na principima vječite sigurnosti i dobrobiti za svakog – na principima neubijanja ljudi.

Zašto na principima neubijanja? Jednostavno, zbog toga što sva ljudska iskustva iz prošlosti i pouke koje stičemo danas nepobitno dokazuju da je ubijanje uništavanje života, da unosi mržnju u i među ljude i odvaja ih jedne od drugih; stvara društva u kojima i između kojih naboji mržnje, netolerancije i nepovjerenja veoma lako prerastaju u razne forme nasilja i, na

kraju, u međusobno ubijanje. I, iz i iza toga, opet mržnja tinja i čeka vrijeme da joj se pruži prilika da zagospodari ljudskim duhom i nanese nove boli civilizaciji. I tako neprekidno, ljudsko društvo se na principima ubijanja kreće kružnicom bez izlaza, u kojoj je kompletan ljudski rod sabijen u gladijatorsku arenu, naoružan mržnjom i ubojitim oružjima radi međusobnog ubijanja. Čak ni oni u gledalištu, u ložama imperatora i patricija, u tom društvenom haosu ne mogu naći istinsku sigurnost i sreću.

Neubijanje? Neubijanje je ispružena ruka saradnje i ljubavi među ljudima, međusobnog poštovanja, brige jednog za sve i obratno, i rješavanja različitih interesa i sukoba na način neubijanja. Neubijanje ujedinjuje ljude! Društvo vođeno principima neubijanja ljudi raskida kružnicu golgote i vodi pojedince i ljudske mase u društva saradnje i zajedničke sreće, u kojima nema principa međuljudskih odnosa na bazi ubijanja. Slično balkanskim igrama „kolo”, u kojima su ljudske ruke i sudbine isprepletene i oslonjene jedne na druge u vječitoj igri života.

U kontekstu društvenih odnosa u našoj civilizaciji na razmeđu drugog i trećeg milenijuma naučnoistraživačke i podsticajne aktivnosti Prof. Dra Glenna D. Paige-a u smislu prezentiranja neubijanja i uspostavljanja tog načina života i shvatanja međuljudskih odnosa već su došle do izražaja u raznim dijelovima svijeta. Njegovo djelo „Svjetska politička nauka neubijanja” sadrži u sebi lične autorove domete u stvaranju naučne discipline neubijanja i klasifikaciji istorijskih i suvremenih misaonih komponenti tog čovjekovog duhovnog usmjerenja u budućnost. Izgrađeno na tradicijama teoretskih postavki i praktičnih ostvarenja velikana svjetskog pokreta nenasilja i neubijanja Mahatme Gandija, Martina Lutera Kinga Juniora, Petre Kelli i njihovih sljedbenika, Paige-ovo djelo dosad je prevedeno na tridesetak jezika i zastupljeno u nastavi političkih nauka i njima srodnih akademskih disciplina širom svijeta. Sad, na početku druge decenije 21. stoljeća stiže i na središnje južnoslavenske balkanske prostore u prevodu sa Engleskog jezika. Na taj način se Glenn Paige i Center for Global Nonkilling (www.nonkilling.org), čiji je on osnivač i chairmen, organizovano uključuju u pružanje naučne i organizacione pomoći pojedincima, grupama ljudi, organizacijama i institucijama, nacijama i državama na Balkanskom poluostrvu za stvaranje uvjeta za smjenu nasilnih i ubijačkih formi međuljudskih odnosa u društveni sistem, filozofiju i politiku neubijanja. Ova knjiga je dobrodošla svima, a naročito odsjecima političkih nauka, sociologije, istorije, psihologije, filozo-

fije, etike, teologije, literature i umjetnosti u srednjim i višim školama i na univerzitetima, u kulturnim i društveno-političkim institucijama, te u institucijama koje učestvuju u kreiranju zakonskih i državnih usmjerenja i slično. Ona može biti čitana kao historijsko i literarno djelo, ali, prije svega, njen najveći domet može biti u nastavi i istraživanjima vezanim za unapređenje političkih i opšt društvenih odnosa kroz obrazovne i naučne sisteme.

„Na balkanskim prostorima samo u zadnjem, dvadesetom stoljeću vođeno je pet velikih ratova, u kojima je poginulo ili od posljedica rata umrlo, desetak miliona ljudi i u kojima su uništena materijalna bogatstva neprocjenjive vrijednosti. U tim međusobnim ubijanjima pripadnika ljudskog roda niko nije bio pošteđen, niti je neki narod profitirao. Nije bilo pobjednika, jer su i historijski pobjednici ubijali ljude, a oni koji su se branili ubijali su ljude, također. I to, ne samo da su ubijani ratnici nego, mnogo više, nevini ljudi, žene i djeca. Ni u daljoj prošlosti na Balkanu nije bilo bolje, ni humanije. Ljudi su vječito ubijali ljude! Na tom su tlu uništavani cijeli narodi. A danas, na početku trećeg milenijuma Nove ere, Balkan je još uplakan zbog zla koje su ljudi činili ljudima u posljednjim balkanskim ratovima u zadnjoj deceniji prošlog stoljeća” - ističe se u Inicijalnom materijalu za formiranje *Balkanskog Foruma Neubijanja* (www.nonkillingbalkans.org) kao asocijacije *Svjetskog Centra Neubijanja* (Center for Global Nonkilling).

Djelo Glenna Paige-a, na historijskim primjerima i naučnoistraživačkim rezultatima, dokazuje da ljudi po prirodi nisu ubijačka bića, da su sposobni i za ubijanje i za neubijanje, da u svom umu i osjećanjima imaju toliko osnova za dobrotu i ljubav da mogu, ako hoće, sami sebe i svoje društvene zajednice organizovati tako da naša sadašnja i buduća pokoljenja žive u međuljudskim odnosima gdje neće biti ubijanja ljudi od strane ljudi. U suštini, to je želja i cilj svakog čovjeka, i onog što je tek krenuo u život, i onog što je u životu dosegao umnu zrelost i visok stepen brige za ljude, i onih koji u intelektualnim kreacijama nastoje oslikati društvo vječite sigurnosti, sreće i blagostanja za sve one generacije ljudskog roda koje dolaze iza nas. Prirodno je da svaki čovjek želi sreću i blagodeti za sebe i svoje, zdravlje, sretnu familiju, kuću, kola, punu trpezu, modnu odjeću, putovanja, dobre škole, ugodne poslove, život pun prijateljstava i radovanja, ali je u suštini svega toga želja za životom. Jer, život je najveća vrijednost kojoj teži čovjek.

Knjiga Glenna Paige-a je svojevrsan udžbenik o tome kako graditi ljudska društva neubijanja, kako mijenjati shvatanja i životne moduse u smje-

ru stvaranja mogućnosti za izgradnju društava neubijanja. Ova knjiga inicira, na primjer, promjene u nizu međuljudskih i institucionalnih odnosa i obaveza prema naciji, državi, patriotizmu... Sugerira promjene definicija mnogih pojmova u kojima se, umjesto veličanja života, zahtijeva ljudsko robovanje kategorijama koje vode u smrt. Jer, recimo, patriotizam može biti sveto čovjekovo osjećanje samo onda ako čovjek želi sreću svojoj zemlji na način da voli sve ljude svijeta. I da se zaklinje, kad se zaklinje svojoj naciji i državi, da će ih štititi sveobuhvatnom ljubavlju prema potpunom ljudskom rodu.

Svaki region u svijetu je specifičan po konstituciji i mentalitetu naroda koji na njemu žive i po uslovima koji pokreću njihov um u izbor međuljudskih odnosa. Ali, svaki region u svijetu je isti po tome što u njemu žive ljudi i što je pravi interes svakog čovjeka, u suštini, isti – stvaranje uslova za održanje života i ljudsku dobrobit. A najveća ljudska dobrobit je neubijanje, kao najhumaniji vid odnosa među ljudima. Ova knjiga nam nudi načine organiziranja našeg uma i naših osjećanja za prihvatanje istine da je društvo neubijanja nesumnjivo najhumanija alternativa agresivnim, nasilnim i ubijačkim odnosima u civilizaciji.

Rifet Bahtijaragić,
Vancouver, krajem 2011.

Poglavlje 1

Da li je društvo neubijanja moguće?

Filozofija nastaje onda kad neko postavi generalno pitanje, a i nauka, također.
Bertrand Russell

*Pitanja što ih država postavlja su mjera političkog razvoja te zemlje.
Često nespjeh te zemlje dolazi iz razloga što ona sebi nije postavila pravo pitanje.*
Jawaharlal Nehru

Da li je društvo u kojem nema ubijanja ljudi moguće? Ako nije, zašto nije? Ako jeste, zašto jeste?

Šta znači društvo u kojem nema ubijanja ljudi? To je ljudska zajednica, od najmanje do najveće, od lokalne do svjetske, za koju je karakteristično da u njoj nema ubijanja ljudi i da u njoj nema prijetnje ubijanjem; nema oružja kreiranog za ubijanje ljudi i nema opravdanja za njegovu upotrebu; i nema uslova za društveno oslanjanje na prijetnje ili upotrebu sile ubijanja za održanje ili promjene.

Tu nema ubijanja ljudi, niti prijetnje ubijanjem. To se može proširiti na životinje i druge forme života, ali neubijanje ljudi je minimalna karakteristika. Tamo nema prijetnje ubijanjem; neubijanje se ne može proizvesti terorom.

Tamo nema naoružanja za ubijanje (osim muzejskih eksponata iz historije ljudskog krvoprolića) i nema ozakonjenja oduzimanja života. Naravno, oružje nije neophodno za ubijanje – pesnice, ili noge su dovoljne za to – ali nema namjere za upotrebu te mogućnosti niti tehnološkog usmjerenja na to. Religije ne uzvišavaju sposobnost ubijanja; tamo nema zapovijedi za ubijanje! Vlade ne ozakonjuju to; patriotizam ne zahtijeva to; revolucionari ne propisuju to. Intelektualci se ne mogu izvinuti za to; umjet-

nici ne veličaju to; narodna mudrost ne ovjekovječuje to; zdrav razum ne naređuje to. U kompjuterskim terminima ovog vremena društva ne obezbjeđuju ni „hardware”, ni „software” za ubijanje.

Strukture društva ne zavise od sposobnosti za ubijanja. Tamo nema društvenih odnosa koji traže ubijanje ili prijete ubijanjem da bi se održali ili mijenjali. Nema odnosa dominacije ili isključivosti – granice, forme vladanja, imanje, spol, rasa, etnikum, klasa, ili sistem duhovnog ili svjetovnog vjerovanja – koji zahtijeva ubijanje za podržavanje ili otklanjanje toga. To ne podrazumijeva da je takvo društvo nelimitirano, homogeno, ili da u njemu nema sukoba, ali jedino to ustrojstvo i procesi ne proizlaze, ili ne zavise od ubijanja. Tamo nema profesija, zvaničnih, ili nezvaničnih, kojima je namjena ubijanje.

Taj život u društvima gdje nema ubijanja ljudi karakterističan je po neubijanju ljudi i neprijećenju ubijanjem, ni tehnologijama, ni ozakonjenjem ubijanja, i ne posjedovanjem društvenih uslova koji ovise od prijetnje ili korištenja sile usmrćivanja.

Da li je moguće društvo u kojem nema ubijanja ljudi?

Naši odgovori će biti uslovljeni ličnim iskustvom, profesionalnim treningom, kulturom, i kontekstom – svim faktorima koje upotrebljava politička nauka da bi objasnila ponašanje drugih – uticajima od kojih mi nismo zaštićeni.

To je apsolutno nezamislivo!

Tako je bio, praktično, jednodušan odgovor grupe od dvadeset američkih političkih naučnika kad su postavili slično pitanje u toku ljetnjeg seminara sponzoriranog od strane National Endowment for the Humanities 1979. godine za revidiranje klasika zapadnog političkog mišljenja radi korištenja u nastavi na koledžima. Pitanje koje je postavljeno je bilo: *Da li su politike nenasilja i političke nauke nenasilja moguće?* Četiri glavne oblasti američke političke nauke su bile jednako prezentirane na tom seminaru: politička teorija, Američka vlada, komparativne politike i internacionalni odnosi. Svi učenjaci koji su dali zadovoljavajući odgovor bili su muškarci.

Tri brza argumenta su odlučno razjasnila pitanje na kraju seminarske diskusije. Prvo, ljudi su po prirodi ubice; oni su opasne društvene životinje uvijek sklone ubijanju. Drugo, nedovoljni resursi će uvijek izazivati takmičenje, sukobe i ubijanje. Treće, svaka prisutna mogućnost silovanja traži od mužjaka spremnost da ubije radi zaštite njegovih i njemu srodnih ženki. (Uporedni argument američkih žena ostao je nečujan: *Ako bilo ko ugrozi život mog djeteta, ubiću ga*. Isto tako, nije bilo postavljeno uobičajeno kontra-pitanje zbog pretpostavke da je dovoljno prećutati slijedeću misao o mogućoj politici neubijanja: *Kako ćete zaustaviti Hitlera i holokaust neubijanjem?*) Prvobitni argumenti o ljudskoj prirodi, ekonomska oskudica i seksualno zlostavljanje dovoljno su poslužili da se učini nezamislivim praksa i politička nauka neubijanja.

Reference za nedavno istražene klasike zapadnog političkog mišljenja također nisu bile neophodne. Njihova nadmoć, kao što je kazneni Legalist u Kineskoj tradiciji i lukavi Kautilian u Indijskoj tradiciji, predisponiraju isti zaključak. Eksplicitna ili implicitna spremnost na ubijanje je smatrana prijeko potrebnom pri izgradnji i odbrani dobrog društva.

U Platonovoj idealnoj *Republici* (427 – 347 B.C.E.) filozofski vladari regrutovani iz ratničke klase vladaju proizvođačima i robovima silom i ubjeđivanjem. Osim toga, kako je Leon Harold Craig zapisao, *Nepristrasan posmatrač može s mukom izbjeći zaključak da (u Platonovoj Republici) rat mora biti posmatran kao fundamentalna činjenica političkog života, i svakog života uopšte, i da svaka odluka o posljedici mora biti napravljena s tom činjenicom na umu*. (Craig 1994: 17; cf. Sagan 1979). U Aristotelovoj *Politici* (384 – 322 B.C.E.), u preferiranim političkim poretcima – bez obzira na to da li u njima vlada jedan, nekoliko, ili mnogi – vlasnici posjeda imaju oružje i armije su prijeko potrebne da drže robove u pokornosti i sprečavanju oslobađanja robova od strane neprijatelja. Ni Platon, ni Aristotel nisu postavljali pitanje stalne prisutnosti vojnog ubijanja.

Mnogo cijenjeni Machiavelli (1469 – 1527) u djelu *Prince* (*The Prince*) daje eksplicitno vladarima opravdanje da ubijaju radi održavanja njihove pozicije na vlasti i unapređenja vrijednosti, ugleda i časti njihove države. Bolje je vladati lukavošću *lisice*, nego kad je neophodno da vladari ne ustuknu pred hrabrom ubitačnošću *lava*. On je propisao neophodnost da građanske milicije ojačaju moć republikanske države.

Thomas Hobbes (1588 – 1679) u djelu *Leviathan* pobrinuo se, osim toga, za opravdanje kad vlade ubijaju radi osiguranja društvenog reda i pobjede u ratu. Pošto su ljudi ubice, neorganizovan život u državi prirodno rezultira ubilačkim haosom. Ali, pošto su ljudi, isto tako, tragači za putevima preživljavanja, oni moraju prihvatiti poslušnost centralnoj vlasti opunomoćenoj da ubija za njihovu sigurnost, dok rezervišu za sebe same neotuđivo pravo da ubiju u sopstvenoj odbrani. Hobbes ostaje kratak u opravdanju naoružanog buntovnika.

To je urađeno od strane John Locke-a (1632 – 1704) u djelu *Two Treatises of Government*. Locke se slaže s Platonom, Aristotelom, Machiavellijem i Hobbesom da je nužna spremnost na ubijanje političko pravilo. Ali, on ide dalje u opravdanju revolucionarnog usmrćivanja. Kad suvereni autoritet postane tiranin i nasilno oduzima prava na posjed, slobodu i život, potlačeni stanovnici imaju pravo i zadatak da ga unište. Kao što ubica može biti ubijen, po prirodi stvari, stanovnici u građanskom društvu mogu uništiti tiranskog vladara.

Hobbes-Locke-ovo dvostruko opravdanje za vladara koji vlada ubijanjem je protegnuto na ekonomsku klasu ratnog stanja prema Karlu Marxu (1818 – 1883) i Friedrichu Engelsu (1820 – 1895) u zajedničkom djelu *Komunistički manifest*. Može se očekivati da bogataške klase brane i proširuju svoje interese silom usmrćivanja. Ali, kad materijalni i društveni odnosi dostignu kritično stanje, može se očekivati da eksploatisane klase krenu u pobunu s nasiljem radi promjene ekonomske i političke strukture društva. U nekoliko specijalnih slučajeva moderne izborne demokratije miroljubiva promjena bi mogla biti moguća. Ponekad u budućnosti, kad dođe kraj ekonomskoj eksploataciji, klasno uslovljeno stanje ubijanja će nestati. Ali u periodu promjena ekonomski faktori će predisponirati ubijanje.

Pišući uz konsultiranje Locke-a i Marxa, te glasovitog Hobbesa, Jean-Jacques Rousseau (1712 – 1778) u *Društvenom dogovoru* prezentira teoriju 'društvenog ugovora' kao osnovu za političku organizaciju države. Stanovnici kolektivno sačinjavaju suverenu vlast i podanike države. Oni se obavezuju da će biti poslušni vladajućem autoritetu, da će graditi i izvršavati zakone koji proizilaze iz „generalne volje”. Pod ugovorom država zahtijeva pravo rata i osvajanja, izdajnici mogu biti smaknuti i kriminalci mogu biti ubijeni. Vladajući organ može narediti stanovnicima da žrtvuju svoje živote za državu.

Quand le prince lui a dit: Il est expedient a l'Etat
Que tu mueres, il doit mourir; puisque... sa vie
N'est plus seulement un bienfait de la nature,
Mais un don conditionnel de l'Etat.

Du contrat social
Livre II, chapitre v.

(Kad vladajući organ kaže stanovniku:
Za državu je korisno da umrete,
On mora umrti; pošto... njegov život nije više samo
Dobro djelo prirode, nego je uslovni dar države.)

(Društveni ugovor
Knjiga II, poglavlje v).

Ultimativni Rousseau-ov demokratski društveni ugovor je sporazum sa mogućnošću usmrćivanja.

U dvadesetom stoljeću, Max Weber (1864 – 1920), utjecajni njemački politički ekonomist i teoretičar sociologije, u djelu 'Politika kao zanimanje', originalan govor na Univerzitetu u Minhenu 1918. godine, kategorično odbacuje ideju da politika može biti profesija neubijanja. Za Webera, *nasilje je za politiku mjerodavno sredstvo*. Historijski sve dominantne političke institucije pojavljuju se iz nasilnih borbi za moć. Konsekventno tome, Weber definira modernu državu kao *ljudsku zajednicu koja (uspješno) zahtijeva monopol na legitimno korištenje fizičke sile na datoj teritoriji* (naglašeno u originalu). Zbog toga, *onaj ko traži spas duše, lično svoje i drugih, ne treba to tražiti kroz aveniju politike; potpuno različiti zadaci politike mogu jedino biti spašeni nasiljem* (dodano naglašenje) [Weber 1958: 121, 78, 126].

Tako je razumljivo da profesori poznavaoi Weberovske tradicije i njihovi filozofski prethodnici smatraju politiku neubijanja i političku nauku neubijanja nezamislivim. Naglašena profesionalna orijentacija je jezgrovito izražena u odgovoru američkog političkog seniora-naučnika 1950. mladom učeniku koji je od njega tražio da se koristi njegovom definicijom politike, kao predmetom njegovog studiranja kroz cijeli život. On je puh-

nuo na svoju lulu i odgovorio: „*Ja sam izučavao usmrćivačku moć (the death-dealing power) države*”.

Osim toga, odjeci usmrćivačke filozofske tradicije, blagoslovljene od strane religije koja prihvata nasilje, shvaćeni u političkoj historiji i kulturi Sjedinjenih Američkih Država, snažno su ponovo forsirali građansku naučnu misao da je društvo neubijanja ljudi nemoguće. Oni odjekuju u puščanoj vatri u Lexingtonu, koja je upalila Američku revoluciju, u zvonjavi Lockean-skog opravdavanja revolta proklamovanog Deklaracijom o nezavisnosti, i u New Hampshireskom prkosnom vrisku: *Živi slobodno ili umri!* Oni su odjeknuli u 'Borbenoj himni Republike', inspiriranoj pobjedom Unionista nad Konfederalnim pobunjenicima, kao i u 'Dixiejevom' dugotrajnom prkosnom refrenu i u 'Marine Hymn', proslavljajući daleke bitke na zemlji i na moru. Oni su odzvanjali dvadeset jednim puščanim plotunom u čast inauguracije Predsjednika kao Glavnog komandanta, podsjećajući na nacionalnu nasilničku prošlost i tadašnju vojnu snagu. Iznad svega, u životu oni su ponovljeni u ceremonijalnoj kombinaciji zastave, himne i naoružane pratnje evocirajući emocije žrtvovanja i pokolja, oslobađajući od grijeha predsjedničkim blagoslovom *Bože blagoslovi Ameriku* (Twain 1970).

Ubijanje doprinosi porijeklu, teritorijalnom proširenju, nacionalnom jedinstvu i svjetskoj projekciji moći Sjedinjenih Američkih Država. Ubijen i ranjen, domaći i stranac, vojnik i civil, ostaju neevidentirani i, možda, neprebrojani, ali realnost usmrćivanja Američke države je neporeciva. Politički naučnici u drugim zemljama su pozvani da kažu na koji način će se manje ili više ubijanja odražavati na njihove političke identite.

Nova nacija je započeta u oružanom republikanskom revoltu protiv monarhijskog kolonijalnog vladanja, dok ostavlja robove u pokornosti. Pod zastavom slobode proširuje svoje kontinentalno područje krvavim osvajanjem starosjedilaca, silom protiv susjeda na sjeveru i jugu i pripajanjem ili kupovinom od vlasnika koji preferiraju trgovinu nad bitkom. Država iznuđuje nacionalnu integraciju Građanskim ratom, usmrćivanjem 74.542 Konfederalna vojnika i žrtvujući 140.414 Unionista.

Proširujući se preko mora, Američka država stiće kontrolu nad Havajima (1898); Puerto Ricom, Guamom i Filipinima (1898), Istočnom Samoom (1899) i na teritoriji Pacifičkih ostrva (1945). Na Filipinima ona potiskuje anti-kolonijalne pobunjenike (1898 - 1902) i uništava Muslimane Morose, koji su se suprotstavili asimilaciji (1901 - 1913). Mornaričkom prijetnjom ona otvara izolirani Japan za inostranu razmjenu (1853 - 54).

Ratovima i intervencijama razvijena nacija (Sjedinjene Države, pr. prev.) projektuje i brani svoje interese. Između svjetskih ratova ona se borila protiv Britanije (1812 - 14), Meksika (1846 - 48), Španije (1898), Njemačke, Austro-Ugarske, Tuske i Bugarske (1916 - 18), Japana, Njemačke i Italije (1941 - 45), Sjeverne Koreje i Kine (1950 - 53), Sjevernog Vijetnama (1961 - 75), Avganistana (2001 -) i Iraka (1991, 2003 -). Među oružanim intervencijama su bile one u Peking (1900), Panami (1903), Rusiji (1918 - 19), Nikaragvi (1912 - 25), Haitiju (1915 - 34), Libanonu (1958), Dominikanskoj Republici (1965 - 66) i Somaliji (1992). Sjedinjene Američke Države su srušile invazijama vlade u Grenadi (1983) i Panami (1989) i prijetnjom da će izvršiti invaziju srušile su vladu u Haitiju (1992). Invazijom, ili napadima zahtijevali interdikciju u Kambodži (1970) i Laosu (1971), osvetile se Libiji (1986), Avganistanu (1998) i Sudanu (1998) i demonstrirale želju da unaprijede strateške interese u Iraku (1993), Bosni (1995) i (krnjog - pr. prev.) Jugoslaviji (1999).

U toku pola vijeka iza Drugog svjetskog rata, u borbama protiv anti-kapitalističkih država, revolucionara i drugih neprijatelja širom svijeta, Sjedinjene Američke Države su proširile svoje ratne sposobnosti da opašu svijet. Od manje od hiljadu ljudi u Revolucionarnoj eri, nacionalna regularna naoružana sila je narasla 1990. na milion i po ljudi i žena, potpomognutih sa 23.000 planera u Pentagonu, inovativnom naučnom elitom, i najnaprednijom vojnom industrijom u svijetu - sve omogućeno godišnjim korištenjem najmanje četvrtine triliona dolara uzetim putem poreza od narodnih masa i odobrenim od strane Kongresa i Predsjednika. Oprezno je izračunato da je nacionalni nuklearni program između 1946. i 1996. koštao naciju 5.821 trilion dolara (Schwartz 1998). Sjedinjene Države su imale više prekomorskih baza, više snaga razbacanih svuda po svijetu, više vojnih saveznika, i trenirali su više stranih vojnih snaga (ubica njihovih neprijatelja, ponekada iz redova njihovih prijatelja i, iznad svega, njihovog vlastitog naroda) nego bilo koja druga zemlja. Konkurentno, one su postale vodeći snabdjevač oružjem svjetskog, kompetitivnog, unosnog tržišta oružjem. Tehnološki, Sjedinjene Države su postale sposobne da projektuju uništavajuću silu na zemlji, moru i u zračnom prostoru planete pomoću najrazornijeg oružja do sad izmišljenog od strane ubijačke genijalnosti ljudskog roda.

Devedesetih godina prošlog stoljeća za borbu rođene Sjedinjene Države su otišle dalje od Deklaracije o nezavisnosti iz 1776. godine proklamira-

jući sebe „jedinom vojnom super-silom u svijetu i svjetskom vodećom ekonomijom” (Predsjednik William J. Clinton, State of the Union Address, februara 19. 1993). U riječima chairmena Joint Chiefs of Staff, armijskog generala Johna Shalikashvilija, Sjedinjene Države su postale svjetska nacija sa *svjetskim interesima*. Proslavljajući 1995. godine pedesetogodišnjicu od 'pobjede atomskom bombom' nad Japanom, Predsjednik je na Havajima dao riječ okupljenim trupama svih rodova vojske: *Vi ćete uvijek biti najbolje trenirane, najbolje opremljene borbene snage u svijetu*. On je objavio: „Mi moramo ostati najsnažnija nacija na Zemlji, pa prema tome i pobijediti sile mraka u našoj eri”. Ta odrednica se reflektirala u 1996. godini objašnjenjem Strateškog plana vazduhoplovnih snaga, koje je dao Šef Štaba, general Ronald Fogelman: „Naš cilj je naći, popraviti, pratiti i naciljati sve što se kreće po licu Zemlje”. On je prethodno otkrio: „Mi to možemo učiniti sada, ali ne u realnom vremenu” (ne u momentu kad se dogodilo), [Govor na Heritage Foundation, Washington, D.C., decembra 13. 1996.]

Kako se dvadeseto stoljeće bližilo kraju, američki lideri su ga željeli proglasiti *Američkim stoljećem* i izrazili riješenost da načine prvo stoljeće trećeg milenijuma *Drugim američkim stoljećem*. Zbog tako trijumfalne tradicije obilježene vrlinama nasilja, neubijanje u Sjedinjenim Američkim Državama je jednostavno nezamislivo. Ubijanje i prijetnje ubijanjem kreirali su nacionalnu nezavisnost, ukidanje ropstva, pobjedu nad nacizmom i fašizmom, zaustavljanje holokausta, spas života (američkih života – primjedba prev.) atomskim bombardiranjem Japana, sprečavanje svjetske komunističke ekspanzije, uzrokovanje kolapsa Sovjetske imperije, i, sada, osiguranje prava da budu vodeća sila za širenje demokratske slobode i kapitalističke ekonomije kroz svjetski dvadeset prvi vijek.

Ali, za Amerikance u studijama političke nauke, od viših profesora do početnih studenata, ni filozofija, ni nacionalna politička tradicija nisu potrebni za osvjedočenje da je društvo u kojem neće biti ubijanja nemoguće. Ubijanje u svakodnevnom životu potvrđuje to.

Oko petnaest hiljada Amerikanaca ubiju Amerikanci svake godine (14.180 u 2008; 5.4 od sto hiljada ljudi, više od 1.2 u 1900. i od 5.7 u 1945). Raportirana ubijanja ne uključuju *opravdana ubijanja* od strane policije, ili privatnih građana (371 i 245 u 2008). Totalna ubistva od Drugog svjetskog rata (očekivano da će biti najmanje 750.000) premašila su broj poginulih u svim glavnim nacionalnim ratovima (650.053). Ubistvima mogu biti

dodani *izazvani napadi* (834.885 u 2008; 274.6 od 100.000), napadi oružjem sposobnim da izazove smrt ili teško ranjavanje (Federalni biro za istrage 2009). Samoubistva učesvuju više nego ubistva u oduzimanju života u američkom građanskom društvu (33,300 u 2006; 10.9 od 100.000). Pokušaji ubistva su dvadeset pet puta veći. Godišnja abortiranja djece su procijenjena na više od 1,000.000.

Amerikanci ubijaju udarajući, sjekuci glave i paleći; gušenjem, vješanjem, guranjem i trovanjem; probadanjem, davljenjem, gušenjem, a najviše pucanjem (66.9% u 2008). Ubijanja su s predumišljajem, spontana, profesionalna i u nesretnom slučaju. Ona uključuju nasilje na bračnom partneru, nasilje na djeci, nasilje na starijima, argumente, kavgu, rasturanje droge, borbe između bandi, kockanje, ljubomoru, kidnapovanje, prostituciju, silovanje, krađu, zatajivanje, nadnaravne i 'satanske' zapovijedi. Nema potpuno sigurnog mjesta: kuće, škole, ulice, auto-putevi, radna mjesta i bogomolje, zatvori, parkovi, čaršije, gradovi, divljine, a tu je i zgrada nacionalnog Kongresa. Žrtve su ubijane pojedinačno, serijski, kolektivno, nasumce; najčešće muškarci, (78.2% u 2008). Ali, među supružnicima ubijenim u periodu od 1976. do 85, žene su bile u 9.480 slučajeva, a brojkama nadmašeni muševi u 7.115 slučajeva. (Mercy i Saltzman 1989). Ubice su individualci, parovi, bande, sekte, sindikati, teroristi, i, kada je angažovana sila zakona, državni službenici. Poznate ubice su u većini slučajeva muškarci (10.568 u poređenju sa 1.176 žena u 2008), i to sve mlađi i mlađi. U 1980. godini bilo je očekivano da će među Amerikancima žrtve ubistva biti jedan od 240 među bjelcima, a jedan od 47 među crncima i drugim manjinama. (Rosenberg i Mercy 1986: 376). Kako je većinski lider Senata republikanaca Trent Lott obznanio na nacionalnoj televiziji u odgovoru na poruku State of the Union Address predsjednika Clintona, 27. januara 1998: „Kriminal proistekao iz nasilja gura našu državu iz zemlje slobode u zemlju straha”.

Mediji vijesti svakodnevno potvrđuju američko usmrćivanje. Čerka siječe glavu svoje majke, vozi do policijske stanice i baca je na pločnik. Majka guši dva sina; dva sina ubijaju svoje roditelje... Serijski ubica lovi prostitutke; homoseksualac zavodi, siječe na komade, stavlja u frižider i jede mlade žrtve. Snajperist ubija petnaest osoba na univerzitetu. Dva dječaka s puškama u seoskoj srednjoj školi ubijaju četiri djevojke iz svog razreda i učitelja, ranjavaju drugog učitelja i još devet školskih kolega. Dva teško

naoružana dječaka u Columbine High School u Littletonu, Colorado, ubijaju trinaest učenika iz svog razreda, ranjavaju 28 i izvršavaju samoubistvo. Od 1992. do 2006, učenici od 11 do 18 godina starosti ubijaju 330 kolega učenika, učitelje i roditelje. Čovjek sa automatskim oružjem vrši pokolj djece u gradskoj školi na njihovom igralištu. Veteran Vijetnamskog rata ubija automatskom puškom 20 i ranjava 13 mušterija u fast-food porodičnom restoranu. Još jedan obučen u vojnu borbenu uniformu masakrira vjernike u crkvi uzvikujući: *Ja sam ranije ubio hiljadu i ubiću još hiljadu!*

U redovima drugova građana protiv strašnih Hobbesijevih razbojnika i u Lockovoj sumnji u Weberovu državu, stoji naoružan narod u posjedu oko dvjesta miliona vatrenog oružja (S.A.D. pr. prev.) – najmanje 70 miliona pušaka, 65 miliona ručnih pištolja, 49 miliona pušaka-sačmarica i 8 miliona dugih pušaka (Cook i Ludwig 1997). Proizvodnja oružja, prodaja, uvoz i izvoz - je veliki biznis sa desetinama hiljada posrednika, legalnih i ilegalnih. Vatreno oružje, u posjedu 44 miliona odraslih, pretpostavlja se da se nalazi kod najmanje jedne trećine vlasnika kuća. Mnoga djeca znaju kako ga pronaći i kada roditelji misle da ne znaju. Prva dama nacije Hillary Clinton, bazirano na pretpostavci Children's Defense Funda, raportira da 135 hiljada djece donosi pištolje i drugo oružje u školu svaki dan (Govor u Nashua, New Hampshire, februara 22, 1996). Oružje u posjedu građana je namijenjeno za samoodbranu, lov, rekreaciju i otpor tiraniji vlade kao neotuđivo pravo garantirano 1971. Drugim Amandmanom Osni vanja Sjedinjenih Država: „Dobro regulisana milicija, neophodna za sigurnost slobodne države i pravo naroda da drži i nosi oružje ne smiju biti po gaženi.”

Naoružana policija Sjedinjenih Američkih Države je postavljena protiv opasnog domaćeg usmrćivanja. Tu su uključeni federalni agenti za provođenje zakona, plus državna i lokalna policija (836.787 oficira u 2004. godini; 340 na 100.000 stanovnika). Četrdeset jedan je ubijen u 2008 (Federal Bureau of Investigation 2009). Oni su pojačanje kad ih zatrebaju državne jedinice Nacionalne garde i Federalne oružane snage Sjedinjenih Država. Zatvorski čuvari paze na više od 1.8 milion zatvorenika osuđenih zbog mnogih kriminalnih radnji, uključujući 3.220 onih što čekaju izvršenje smrtne kazne u 2007 (Bureau of Justice 2009). Smrtna kazna je određena za federalni kriminal u 36 od 50 država. U periodu od 1977. do 2007. ukupno je ubijeno 1.099 osuđenih. Kako se primiče kraj dvadese-

tog stoljeća, u strahu od narastajućeg kriminala i, čini se, neukrotivog nasilja, čuju se zabrinjavajući krici za proširenje, ili ponovno uspostavljanje smrtne kazne, postavljanje više policajaca na ulicama, nametanje dužih zatvorskih kazni i gradnju više zatvora.

Nasilje je u Americi društveno izučeno i kulturno pojačano. Formalno i neformalno, legalno i ilegalno, narod je obučen kako da ubija. Negdje oko dvadeset pet miliona vojnih veterana su završili profesionalni trening za usmrćivanje (25,551.000 u 1997). Mnoge niže srednje škole, srednje škole, koledži i univerziteti obezbjeđuju pripremni vojni trening. Biznisi obučavaju kako ubiti u samoodbrani. Privatne milicije treniraju za borbu; ulične bande su udružene za ubijanje; zatvori služe kao koledži za razbojništvo. Časopisi za najamnike obučavaju tehnike borbe, prodaju oružje i reklamiraju upošljavanje ubica. Video i kompjuterske igre angažiraju mlade 'igračke' u simuliranim ubijanjima, od uličnih borbi do borbi na zemlji, u zraku, na moru i u svemiru, upošljavajući širok obim tehnologija usmrćivanja. Biznisi „Virtualna stvarnost” (virtual reality) prodaju „ubrizgavanje adrenalina”, na bazi rekreativnih iskustava *ubij-ili-budi-ubijen*. Za zabavu u koledž-kampovima igraju igru 'atentata' na kolege studente. Stvarno, ili simulirano ubijanje čini prirodno produženje djetinjih igri igračkama-oružjem.

Indirektno obučavanje za usmrćivanje i desenzibilaciju vrijednosti ljudskog života su obezbijeđeni posredstvom masovnih medija komuniciranja. Učitelji su kreatori crtanih filmova, filmova, televizijskih i radio-programa, pjesama, knjiga, magazina i komercijalnih oglasa. Od djetinjstva do zrelog doba hiljade scena nasilja su upisane u našu svijest, demonstrirajući dramatične puteve na kojima narod, imanja, životinje i priroda mogu biti uništeni od strane heroja i zločinaca. Sve više i više scena prolijevanja krvi i brutalnosti je kombinovano s hitrim izmjenama sa seksualnim scenama, naročito u reklamnim porukama za nasilno kretanje slika, približavajući se podsvjesnom navođenju na usmrćivanje.

U historiji ljudi nisu imali tako mnogo scena usmrćivanja upisanih u njihove mozgove. Otkad je provjerena vojna tehnika za savladavanje protivljenja ubijanju, komandosi i ubice su forsirani da gledaju filmove stravične okrutnosti – glava u metalnoj stezi očiju širom otvorenih (Watson 1978: 248 – 51) – to je kao da je cijela nacija desenzibilizirana za izuzetno naglašeno poštivanje života sa ravnodušnim prihvatanjem ubijanja. Sudije raportiraju da mlade ubice u sve brojnijim slučajevima nemaju respekta za ljud-

ski život. Bez obzira na to koliko je to bolno za građansko društvo, nasilno sredstvo socijalizacije je korisno za državu; otud potreba za profesionalnim patriotskim ubicama. To je ukratko prikazano uz pomoć milion dolara uložениh u oglas regrutovanja prikazan na televiziji u toku Super Bowl američke fudbalske utakmice. Milioni gledalaca su vidjeli srednjovjekovnog viteza s mačem u video-game borbi metamorfoziranog u moderan pozdrav sabljom marinaca Sjedinjenih Američkih Država.

Jezik odražava i pojačava usmrćivanje, dajući mu osjećaj prirodnosti i neminovnosti. Američka ekonomija je bazirana na slobodnoj kapitalističkoj proizvodnji. Amerikanci govore o *pravljenju klanja na stock-marketu*; na Wall Streetu se upotrebljava konstrukcija: *Kupi onda kad je krv na ulicama*; i biznisi se takmiče u *ratu cijena*. Američka politika je bazirana na slobodnoj izbornoj demokratiji. Radnike u kampanji nazivaju *trupama* ili *vojnima-pješacima*; prijedlozi zakona su *ubijeni* u zakonodavnom tijelu; nacija *vodi rat* protiv siromaštva, kriminala, droge i drugih problema. Nacionalni sport je bejzbol. Kad su nezadovoljni, neraspoloženi navijači tradicionalno viču: *Ubij sudiju!* Sportski komentatori prikazuju žilav fudbalski tim kao *ubice*; igrače nazivaju *oružjem*; dodavanja lopte od igrača do igrača *dugim bombama*; i timovi koji gube kažu da su imali *nedostatak ubilačkog instinkta*. Ponoseći se religijskom slobodom, kad obožavaju Princa Mira, Amerikanci pjevaju *Prednji Hrišćanski Vojnici* i reflektuju spirit *Križarskih ratnika* i Reformisani horski uspon Jakobovim stepenicama (Jacob's Ladder) kao „vojnici krsta”. Kad život prolazi u momentima ljenčarenja, oni govore o „ubijanju vremena”.

I kada postaju sve više svjesni štetnih efekata rasizma i seksualnog jezika, Amerikanci nastavljaju govoriti ravnodušno jezikom usmrćivanja. Jezička heraldika Američkog Engleskog jezika opskrbljena je terminima koji podsjećaju na svo oružje poznato u historiji, načine njegovog korištenja i njihove efekte. Izdaja je *ubod nožem u leđa*; budžeti su *odsječeni*; pothvat je *pogodak u nešto*; ideje su *torpedirane*; opozicija je nazvana *protivavionska artiljerija*; posljedice akcija su nazvane *ispadanje*. Pravници su *uposleni pištolji*. Lijepa filmska zvijezda je *blond-granata*.

S druge strane, eufemizmi su uobičajen plašt realnog ubijanja. „Mali dječak”, prva atomska bomba u svijetu bačena na Hirošimu sa bombardera B-29 imenovanog po pilotovoj materi *Enola Gay*. Slijedeća, plutonska bomba „Debeli čovjek” je bačena sa *Bockovog auta* na Nagasaki. Interkontinental-

ne nuklearne rakete namijenjene za masovno ubijanje gradskog stanovništva su nazvane *Mirovnjaci*. Mijenjajući jezik ratovanja terminima uzetim od sportova, vojne vježbe za pripremu ubijanja su nazvane *igre*. Ubijanje civila ili sopstvenih trupa u borbi nazvano je *popratna šteta*. Kako je objasnio Predsjednik Ronald Reagan, „Amerika je najmanje ratnička, najmiroljubivija nacija u modernoj historiji” (PBS 1993).

Periodični elementi usmrćivanja u Americi spojeni u kolektivno nasilje između stanovnika samih i između njih i državnih agenata: 1992. godine 52 stanovnika su ubijena, 2.000 ranjeno i 8.000 zatvoreno u južnom centralnom Los Angelesu zbog pucanja, pljačke i paljevina u reakciji na sudsko opravdavanje policijske brutalnosti protiv crnih stanovnika. U toku dva mjeseca negdje oko 70.000 pištolja je prodano prestrašenim stanovnicima okolnih erija. To krvoproliće podsjeća na slično ubijanje u Wattsu (34 u 1965), Newarku (26 u 1967) i Detroitu (46 u 1967), koliko je izgynulo u pobunama robova u osamnaestom i devetnaestom stoljeću. Za uvođenje reda u Detroitu u 1967. godini trebalo je 4.700 armijskih padobranaca, 1.600 pripadnika Nacionalne garde i 360 pripadnika trupa države Michigan (Locke 1969).

Konsekvence kombinovanja Hobbes-Weberovog stanja sa Lockeovim baštinom Drugog amandmana su objašnjene na primjerima ubijanja u Waco, Texas, u 1993, u Oklahoma Cityju, Oklahoma 1995. U Wacou naoružani državni agenti nastojali su primijeniti zakone protiv religijske sekte: četiri federalna agenta su ubijena, dvanaestak je ranjeno i 89 članova sekte, uključujući žene i djecu, umrlo je u užasnom požaru. Na drugoj godišnjici te tragedije, u očitom revanšu, protivnik države aktivirao je kamion-bombu da demolira zgradu Federalnog ofisa u Oklahoma Cityju, ubivši 168 ljudi, uključujući žene i djecu.

Gledajući izvan njihovih granica, Amerikanci vide obilnu evidenciju za potvrdu uvjerenja da je društvo neubijanja ljudi nemoguće. Dvadeseto stoljeće, ljudska najubilačkija era, demonstrira horor ljudskih sposobnosti za ubijanje na golemoj skali. Istraživanje Rudolpha J. Rummela dozvoljava stavljanje krvoprolića u historijsku i svjetsku perspektivu. Praveći razliku između „democida” (državno ubijanje vlastitog naroda u formi genocida, izvršenja presuda, masovno ubijanje i ljudsko proizvođenje nestašica hrane) i umiranja u borbama u „ratu” (svjetski, lokalni, građanski, revolucionarni i gerilski), Rummel izračunava veoma pažljivo veličinu ubijanja u datom historijskom periodu, kao što je u Tabeli 1:

Tabela 1. Umiranja načinom democida i u ratu do 1987

	Prije 1900	1900 – 1987	Ukupno
Democide	133,147.000	169,198.000	302,345.000
Rat	40,457.000	34,021.000	74,478.000
Total	173,604.000	203,219.000	376,823.000

Izvor: Rummel 1994: Tabela 1.6; 66-71

Dakle, možda ne manje od četiri stotine miliona ljudi može biti uračunato u žrtve historijskih političkih ubijanja, ne uključujući umorstva (homicides). Rummel pripisuje većinu democida komunističkim režimima, zatim totalitarnim i autokratskim i najmanje demokratskim. Još su svježiji u američkim pamćenjima Hitlerov holokaust, Staljinove čistke, Japanska agresija i Maoistička ubijanja.

William J. Eckhardt i sljedbenici računaju da je između 1900. i 1995, u tom dijelu dvadesetog stoljeća, ukupno ubijanje u ratovima bilo najmanje 106,114.000 ljudi, uključujući 62,194.000 civila i 43,920.000 vojnih žrtava (Sivard 1996: 19). Nastavljeno ubijanje u „periodu mira” u toku „Hladnog rata” između 1945. i 1992. je najmanje 22,057.000 ljudi ubijenih u 149 ratova, uključujući 14,550.000 civila i 7,552.000 ratnika (Sivard 1993: 20-1). Najmanje trideset ratova je vođeno u 1996.

Televizijski ekrani plamte periodično scenama krvoprolića širom svijeta, nekih s korijenjem u starim neprijateljstvima i nedavnim grozotama pogoršanim sadašnjim nemogućnostima da zadovolje potrebe. Jedna strašna kriza slijedi drugu, kao što masovni mediji fokusiraju jednu i onda se prebacuju na slijedeću. Krvoproliće se pojavljuje u mnogim formama, a sve imaju korijenje u spremnosti na ubijanje: internacionalni ratovi, građanski ratovi, revolucije, separatistički ratovi, teroristički užasi, teritorijalne svađe, vojni udari, genocidi, etno-religijsko-plemensko klanje, atentati, stra-

ne intervencije i ubijanje izazvano unakazivanjem i oskudicama. Ponekad strani antagonizmi vode ubijanju Amerikanaca u Americi, kao što je bilo 1993. godine bombardovanje World Trade Centara u New Yorku od strane protivnika američkog podržavanja države Izrael, ostavivši šest mrtvih i hiljadu ranjenih. Ili, izvan Amerike – kao što su simultana kamionska bombardovanja američkih ambasada u Najrobiju i Dar-es-Salaamu u 1998, koja su ostavila 12 mrtvih Amerikanaca i 300 Afrikanaca, sa oko 5.000 ranjenih.

Septembra 11, 2001. godine, devetnaest članova Al-Qaeda, koristeći četiri oteta komercijalna aviona kao oružje, izvršili su samoubilačke napade na nebodere-blizance World Trade Centra u New Yorku i na Pentagon u Washingtonu, ali nisu stigli do zgrade Kongresa, ubivši 2.986 osoba. Sjedinjene Države su odgovorile invazijom na Al-Qaedu baziranu u Avganistanu početkom oktobra 2001. godine, a onda su ušle u besmislen rat u Iraku početkom marta 2003.

Gledajući s distance na svijet na samom kraju dvadesetog vijeka, američki politički lideri, uzvikuje Hobbes, su skloni primijetiti: *Džungla je naokolo!*, i preporučuju maksimu mrtve Rimske imperije: *Ako hoćeš mir, spremi se za rat* (si vis pacem para bellum).

U samom kontekstu prvobitnih vjerovanja, filozofsko nasljedstvo, patriotska društvenost, jačanje sredstava javnog informiranja, kulturno stanje i svjetsko krvoproliće – nije iznenađujuće što najviše američkih političkih naučnika i njihovih studenata energično odbijaju mogućnost društva neubijanja ljudi.

Kad je pitanje dospjelo na univerzitetski nivo na sastanku prve klase uvodnog kursa za završni seminar, osnovne primjedbe na ljudsku prirodu, ekonomsku nestašicu i neophodnosti odbrane od seksualnog i drugih nasilja su se sasvim normalno pojavile. Iako su odgovori kulturno uokvireni, varijacije i opseg su praktički neiscrpivi. Svaki put kad bi pitanje bilo postavljeno nešto novo bi se moglo očekivati. Ljudska bića su željna moći, škrta, ljubomorna, gruba i luda; ubiti u samoodbrani je biološki vođeno i neotuđivo ljudsko pravo. Ljudi su ekonomski pohlepni i takmičari; društvene razlike i sukob interesa čine ubijanje neminovnim. Druge stvari su gore od ubijanja – psihološko nasilje i ekonomska neimaština. Društvo neubijanja ljudi moglo bi biti totalitarno, sloboda bi bila izgubljena; moglo bi biti napadano i savladano od strane agresora. Neubijanje kao politički princip je nemoralno; ubijanje radi spasavanja žrtava od agresije mora uvijek

biti smatrano pravednim. Ubijanje kriminalaca radi kazne i zastrašivanja koristi društvu. Oružje ne može biti ne-izmišljeno; tehnologije usmrćivanja će uvijek postojati. Nema u historiji poznatog primjera društva neubijanja ljudi; to je, jednostavno, nezamislivo.

To ne znači razrednu jednoglasnost. Neki američki studenti misle da, pošto su ljudi sposobni za stvaranje i sažaljenje, društvo neubijanja ljudi bi moglo biti realizirano kroz obrazovanje. Drugi misle da bi uslovi za neubijanje ljudi mogli biti postignuti u maloj skali društava, ali ne u velikim društvima i ne u cijelom svijetu. Ovim se ne nameće da su osobito američki pogledi više nasilni nego pogledi profesora i studenata političkih nauka u drugim zemljama. To istraživanje traži sistematično komparativno izučavanje. Ali, pesimizam je, vjerovatno, dominantan u sadašnjem svijetu političke naučne profesije.

Pa, ipak, kad je nezamislivo pitanje – *Da li je društvo neubijanja moguće?* – postavljeno u drugim političkim kulturama, neki su se iznenađujuće drukčiji odgovori pojavili.

Ja nikad ranije nisam mislio o tom pitanju...

Tako je odgovorio švedski kolega na sastanku švedskih futurista održanom u Stockholmu 1980. u diskusiji o ideji za pokretanje političke nauke o nenasilju: *Ja nikad ranije nisam mislio o tom pitanju. Ja trebam da neko vrijeme mislim o tom.* Iznenadjuće je da tu nije bilo ni automatskog odbacivanja, ni automatskog prihvatanja. Pitanje je prihvaćeno na nužno razmatranje i dublje razmišljanje. Slično tome, 1997. godine na internacionalnom skupu sistemskih naučnika u Seulu, dobitnik Nobelove nagrade za hemiju je odgovorio: *Ne znam.* To je karakterističan uzvrat na pitanja kad je odsutna adekvatna naučna osnova za odgovor. On je onda pozvao učesnike konferencije da razmisle o pitanju ozbiljno dok nauka i civilizacija uznapreduju za naizgled nemoguće pitanje.

To je zamislivo, ali...

Na XI-stom Svjetskom Kongresu Internacionalne asocijacije političkih nauka održanom u Moskvi 1979, dva ruska znanstvenika reagovala su na papir o *Političkoj nauci o neubijanju* sa kvalifikovanom spremnošću da tom pitanju daju ozbiljan značaj. Iznenadjuće, oba su se složili s tim da je cilj politike i političke nauke realizacija društva nenasilja. Ali, jedan upita:

Koja je ekonomska baza neophodna za nenasilnu politiku i političku nauku o nenasilju? A, onda, upita drugi: Kako ćemo se uhvatiti u koštac sa tragedijama kao što je Čile (gdje je vojnim pučem oborena demokratski izabrana socijalistička vlada), Nikaragva (scene represivnog nasilja i revolucija) i Kambodža (gdje je više od milion ljudi ubijeno u revolucionarnom istrebljenju građanske klase)?

Uistinu, koja vrsta ekonomije ne zavisi od, niti potpomaže ubijanje – da li to čine savremene forme *kapitalizma* i *komunizma*? Kako može politika neubijanja spriječiti, zaustaviti i odstraniti usmrćivačke posljedice ubilačke okrutnosti? Pod pretpostavkom mogućnosti nenasilja, narasla su pitanja koja trebaju ozbiljna naučna istraživanja.

Mi znamo da ljudska bića nisu prirodno nasilna, ali...

Kad je pitanje o političkoj nauci o nenasilju postavljeno u grupi arapskih političkih naučnika i državnih stipendista na jordanskom Univerzitetu u Amanu 1981, jedan profesor je izrazio njihovu zajedničku suglasnost: *Mi znamo da ljudska bića po prirodi nisu nasilna. Ali, dodao je, mi se moramo boriti u samoodbrani.* Ako je prvobitni argument da su ljudi neizbježno nasilni po prirodi pod znakom pitanja, onda to otvara mogućnost pronalaženja uslova pod kojima niko ne ubija.

To nije moguće, ali...

U toku seminara povodom desetogodišnjice Instituta za nauku mira, na Hiroshima Univerzitetu, održanog 1985, gdje su, uglavnom, japanski učesnici bili podijeljeni na one koji se slažu, i na one koji se ne slažu, profesor obrazovanja je uzvratio: *To nije moguće, ali je moguće da to postane moguće.* Dok god prihvatamo da društvo neubijanja nije odmah moguće izgraditi, njegova buduća ostvarivost nije odbačena. Onda, on upita: *Kakvo obrazovanje bi bilo potrebno za postizanje društva nenasilja?* To pitanje je označilo konstruktivan poziv za kreativno rješavanje problema.

Potpuno je moguće

U decembru 1987. korejski profesor filozofije, predsjednik Korejske asocijacije sociologa i politički lider u Pyongyangu, iznenada uzvratila bez oklijevanja: *Potpuno je moguće*. Zašto? Prvo, ljudi po prirodi nisu primorani da ubijaju. Oni su obdareni *sviješću, razumom i kreativnošću* što im omogućava da odbace usmrćivanje. Drugo, ekonomsko siromaštvo ne mora biti korišteno za opravdanje ubijanja – ljudi nisu sluge materijalnog. Siromaštvo može biti savladano *stvaralaštvom, produktivnošću i, što je najvažnije, pravičnom distribucijom*. Treće, *silovanje* ne bi trebalo biti korišteno kao baza za odbijanje neubijanja. Silovanje može biti eliminisano *obrazovanjem i obezbjeđenjem poštene društvene atmosfere*.

Februara 2000, kad su učesnici mitinga od oko dvjesto opštinskih lidera u Manizalesu, Kolumbija, bili upitani: *Da li je društvo neubijanja moguće?*, na iznenađenje ni jedna ruka nije podignuta da odgovori NE. Jednodušno, svaka ruka je podignuta afirmišući DA.

Ovi pozitivni odgovori u Koreji i Kolumbiji su dali izuzetno snažan kontekst njihovom iskazu.

Nasilna politička tradicija Demokratske Narodne Republike Koreje paralelna je s onom Sjedinjenih Američkih Država: oružana antikolonijalna revolucija, građanski rat za ujedinjenje i pravedna odbrana i napad protiv domaćih i stranih neprijatelja. Decenijama kolumbijsko društvo je bilo paćeno prividno nepopustljivim usmrćivanjima od strane vojnih, policijskih, paravojnih, gerilskih i kriminalnih ubica.

Različiti društveni odgovori

Kad je postavljeno pitanje mogućnosti izgradnje društava neubijanja bez prethodne diskusije u različitim grupama, zemljama i kulturama, manifestovane su različite socijalne predispozicije za slaganje ili neslaganje između grupa i u grupama. Odobreno je sistematsko svjetsko istraživanje.

U Vilniusu, Litvanija, u maju 1998. na *peer review seminaru* (proces evaluacije od strane kvalificiranih individualaca na istom naučnom polju)

o Novoj političkoj nauci, sastavljenom od političkih znanstvenika iz bivše Sovjetske sfere zemalja, sponzorisan od strane Open Society Instituta, osam je odgovorilo NE, a jedno DA. U martu 1999. na uvodnom seminaru političkih nauka za završne studente na seulskom Nacionalnom univerzitetu, dvanaest je odgovorilo sa NE, a pet sa DA, a dva su odgovorila sa NE i DA. U februaru 1998. na Forumu Pacifičkih parlamentaraca u Honoluluu, Hawaii, organizovanom od strane Japanske Fondacije za pomoć Ujedinjenim Nacijama, šest odgovora je bilo DA, pet NE, dva odgovora DA i NE. U jednoj posmatračkoj grupi žena iz Japana, dvanaest odgovora NE, jedanaest DA, a jedan DA i NE.

U Medellinu, Kolumbija, u novembru 1998. nacionalna konferencija obrazovnih kadrova na „Budućnosti obrazovanja”, 275 je odgovorilo sa DA, 25 NE. U grupi Medellinskih društvenih radnika u familijama, trideset DA, šesnaest NE. U gangsterskoj grupi mladih članova poznatoj kao *sicarios* (mali noževi), uključujući uposlene ubice, šesnaest odgovora NE, šest DA. Kad su upitani za razloge takve presude, ubica je rekao: *Ja moram ubiti da bih mogao voditi brigu o moje dvije kćerke. Nema radnih mjesta. Jedan koji je odgovorio DA objašnjava: Kad se jaz između bogatih i siromašnih zatvori, mi više nećemo morati ubijati.*

U Edmontonu, Canada, u oktobru 1997, u grupi srednjoškolskih učenika okupljenih na seminaru o „Vrijednostima i 21. stoljeću”, sponzoriranom od strane Kanadske fondacije za svjetski mir „Mahatma Gandhi”, četrdeset osam je odgovorilo NE, dvadeset pet DA. U Atlanti, Georgia, u aprilu 1999. „Internacionalna konferencija o nenasilju”, sponzorirana od strane Centra za nenasilnu promjenu društva „Martin Luther King, Jr.”, četrdeset odgovora DA, tri NE. U Omsku, Russia, u februaru 2000, među studentima literature starim između sedamnaest do dvadeset šest godina, 121 odgovor NE, 34 DA i 3 odgovora DA i NE.

Da li je društvo neubijanja moguće? Usred ubijanja i prijetnje ubijanjem u svijetu na nasilnom kraju nasilnog dvadesetog stoljeća, nalazi se prostran prostor za političke naučnike i njihove studente da zaključe – *Potpuno je nezamislivo!* Ali, također, postoje znaci htijenja da se to pitanje ozbiljno razmotri – *Razumljivo je i, možda, moguće.* Šta više, uprkos nečuvanim prijetnjama ljudskom opstanku, postoje isto toliko značajni svjetski resursi duha, nauke, institucija i iskustva za ultimativno pojačavanje uvjerenja – *To je potpuno moguće.* (isticanje teksta od strane prevodioca)